ત્રીજા ધોરણનો

મુખગણિત શિક્ષક ભાગ ૪

કિંમત ૦-૨-૦
પોસ્ટેજ જુદું

છગનલાલ મોતીરામ શાહ.
"ડિક્ટેશન શિક્ષક" વગેરેના કર્તા. શાહપોર-સુરત.

મુદ્રક લલ્લુભાઇ નારણદાસ સીમાગેટ સુરત.

દેશી રાજ્યોમાં ટેક્સ્ટ બુક્સ, ઈનામ અને લાયબ્રેરી
માટે મંજુર થએલો અને કેળવણીખાતાના
અધિકારી સાહેબો તેમજ વિદ્વાન સદ્‌ગૃહસ્થોના
ઉત્તમ સર્ટિફિકેટ પામેલો.

— ત્રીજા ધોરણનો —

મુખગણિત શિક્ષક ભા. ૪

રચનાર–છગનલાલ મોતીરામ શાહ.
રચનારનું ઠેકાણું–શાહપોર—સુરત.

પ્રસિદ્ધ કર્તા–છગનલાલ મોતીરામ શાહ.
પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું શાહપોર–સુરત.

છાપનાર–નારાયણરાવ લક્ષ્મણરાવ નીકમ.
છાપવાનું ઠેકાણું–"શંકર" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ ચૌટાનો પુલપર–
સુરત.

નવી સુધારેલી વધારેલી આવૃત્તિ ૮ મી પ્રત ૩૦૦૦

સંવત ૧૯૭૭ તા. ૧ જૂન.

કિંમત રૂ. ૦–૨–૦ પોસ્ટેજ જુદું.

મહેરબાન કાઠિઆવાડના એજન્ટ ટુ ધ ગવર્નર સાહેબ
બહાદુરે નં૦ B. A. P. ૬૫ તા. ૧૪-૧૧-૧૯ થી.

ચોથા ધોરણની ભૂગોળની

પ્રશ્નોત્તરમાળા ભાગ ૧. કિંમત સાડાચાર આના.

કાઠિઆવાડ એજન્સિની તમામ પ્રાયમરી સ્કૂલોમાં
ઇનામ તથા લાયબ્રેરી બુક તરીકે મંજુર કરી છે.

મુંબઈ ઈલાકાની

ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા માટે

અભિપ્રાય.

રા૦ રા૦ ભાઈચંદ પુંજાદાસ શાહ.
સાદરા તાલુકાના હેડ માસ્તર સાહેબ,
પોતાના તા૦ ૪-૧૦-૧૯૧૯ ના પત્રમાં લખે છે, કે

"સલામઃ—"ચોથા ધોરણની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ભાગ ૧" આપના તરફથી મળી તે અવલોકતાં તેના સંબંધમાં મને જણાવતાં આનંદ થાય છે કે આપે આ પુસ્તક રચવામાં શરૂઆતની કેળવણી માટે લોકમાન્ય પ્રશ્નોત્તર-

શૈલીને પ્રાધાન્ય આપ્યું છે આ પુસ્તકની રચનાથી ભૂગોળના શિક્ષણમાં ટ્રેન્ડ અટ્રેન્ડ અને સાધારણ કેળવણી પામેલાને પણ સરળતા થઇ છે. પુસ્તકની રચના અને શિક્ષણશૈલી એ બે ભિન્ન છે. તેમાં આપે શિક્ષકોને ભૂગોળ શિખવવા માટે પુસ્તક વાચનમાં તથા તે ઉપરથી બાળકોને સમજાવતાં જે કાળક્ષેપ થાય છે તેનો ખાસ અટકાવ આ પ્રશ્નોત્તરમાળા વાપરવાથી થાય, એવી યોજના કરેલી જણાય છે. દરેક શિક્ષક ધ્યાનપૂર્વક પુસ્તક વાંચે, વિચારે અને પછી નોટ કરી તે શિખવે ત્યારેજ ભૂગોળનો વિષય બાળકને સમજાવી શકે છે, આ બધું પ્રશ્નોત્તરમાળામાં સ્પષ્ટપણે ખુલાસાવાર અને વિગતવાર આવી જાય છે, તેથી મારા શિક્ષક તરીકેના અનુભવથી જણાવું છું કે આ પુસ્તક શિષ્ય, શિક્ષકો અને સામાન્યજ્ઞાન મેળવવા ઇચ્છતા જનસમુહને ઘણુંજ ઉપયોગી થઇ પડે તેવું આલેખાએલું છે. આનો ઉપયોગ કરવાથી બાળકો જલદી આ વિષયમાં પારંગત થઇ શકે તેમ છે."

મહેરબાન કાઠિઆવાડના એજંટ ટુ ધ ગવર્નર
સાહેબ બહાદુરે પોતાના હુકમ નં. ૭૯ તા. ૨-૯-૧૯થી

"અંકગણિતનાં મનોયત્ન"

કાઠિઆવાડ એજન્સિની તમામ પ્રાયમરી સ્કૂલોમાં
ઈનામ અને લાયબ્રેરી બુક તરીકે મંજુર કર્યો છે.

મહેરબાન વાંકાનેર સ્ટેટના એજ્યુકેશનલ સેક્રેટરી
સાહેબની ઓફિસના નં૦ ૫૧ તા૦ ૩૦-૧૨-૧૯ ના
પત્રમાં જણાવવામાં આવ્યું છે, કે

બીજા ધોરણના

"અંકગણિતનાં મનોયત્ન"

વાં. હ. સા. આ. ના. ૨૭૦/૧ તા. ૧૭-૧૨-૧૯ થી
આ સ્ટેટની નિશાળોમાં ટેક્સ્ટ બુક તરીકે મંજુર
કરવામાં આવેલ છે.

ત્રીજી ચોપડીનો "ડિકટેશન શિક્ષક" ત્રણ આના.
સુરત જિલ્લાનો ભૂગોળ શિક્ષક ત્રણ આના.
સુરત જિલ્લાનો નકશો ચાર આના.
સુંદરજીકૃત નવી પહેલીના અર્થ બે આના.
ગુજરાતની સા૦ ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ત્રણ આના.
કર્તા-છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર-સુરત.

પ્રકરણ ૧. આંકનો ઉપયોગ.

મનોયત્ન ૧.

૧) ૫ એટલે કેટલા દશક? ૨॥ કેટલા દશક? ૭॥ એટલે કેટલા દશક?

૨) ૧૨॥; ૧૫; ૧૭॥; ૭૫; ૮૭॥; ૨૨॥ના દશક કેટલા?

૩) ૫૦ એટલે કેટલા સો? ૨૫ એટલે કેટલા સો? ૭૫ એટલે કેટલા સો?

૪) ૧૨૫; ૧૫૦; ૧૭૫; ૨૫૦; ૩૨૫; ૩૭૫ના સો કેટલા?

૫) ૦॥ દશક; ૦। દશક; ૦॥। દશકના એકમ કેટલા?

૬) ૦॥ સો; ૦। સો; ૦॥। સો; ૧। સો; ૨॥ સો; ૩। સો; ૭॥ સો, પોણી નવસો એટલે કેટલા?

૭) ૧૬×૦।; ૩૨×૦॥; ૪૮×૦॥; ૫૮×૧। કેટલા?

૮) ૧૬×૨॥; ૩૨×૫; ૪૮×૭॥; ૫૨×૧૨॥ એટલે કેટલા દશક?

૯) ૮×૦।; ૧૫×૦॥; ૩૫×૦॥।; ૪૩×૧।; ૫૪×૧॥; ૬૭×૨॥?

૧૦) ૮×૨૫; ૧૫×૫૦; ૩૫×૭૫; ૪૩×૧૨૫; ૫૪×૧૫૦; ૬૭×૨૫૦ એટલા કેટલા સો.

૧૧) ૨૭×૨૫; ૧૭×૫૦, ૧૨૫×૧૩; ૨૫૦×૬૩; ૧૫૦×૩૭; ૭૫×૩૬ એટલે કેટલા સો?

૧૨) ૫૦+૨૫; ૭૫+૫૦; ૧૨૫+૭૫; ૧૫૦+૧૨૫; ૧૭૫+૫૦; ૨૨૫–૧૫૦; ૮૭૫–૧૨૫; ૭૫૦–૨૫૦; ૧૨૫૦–૨૫૦; ૧૨૫૦–૧૨૫; ૭૫૦–૫૦૦; ૩૫૦૦–૨૫૦; ૩૭૫૦–૭૫૦; ૨૨૫૦–૧૧૨૫ એટલે કેટલા?

૧૩) ૧૦૦૦÷૧૨૫; ૧૫૦૦÷૧૫૦; ૨૨૫૦÷૭૫; ૭૫૦÷૫૦; ૨૫૦૦÷૨૫ એટલે કેટલા?

પ્રકરણ ૨. કોષ્ટકો.

અર્થદર્શક પરિમાણો.

(૧) ચલણી નાણાનું કોષ્ટક.

૧॥ પાઇ =૧ ઘેલો
૩ પાઇ =૧ પૈસો (સવાકો)
૨ પૈસા =૧ ઢબુ (અઢીકો)
૪ પૈસા =૧ આનો; આની.
૨ આના=૧ બેઆની
૨ બેઆની=૧ પાવલી
૨ પાવલી=૧ અડધો
૨ અડધા=૧ રૂપીઓ
૧૫ રૂપીઆ=૧ ગીની

(૨) સરકારી હિસાબમાં.

૧૨ પાઇ=૧ આનો
૧૬ આના=૧ રૂપીઓ

(૩) વેપારી હિસાબ ગણવાનું

૧૬ વીસવાસી=૧ બદામ.
૧૬ બદામ =૧ દોકડો.
૧૦૦ બદામ =૧ આનો.
૧૦૦ દોકડા =૧ રૂપીઓ.
૧૬૦૦ બદામ =૧ રૂપીઓ.

ભારદર્શક પરિમાણો.

(૪) દેશી સાધારણ તોલનું-

૨॥ રૂપીઆભાર =૧ અધોળ.
૪॥ જુના પૈસાભાર =૧ અધોળ.
૪॥ ટાંક =૧ અધોળ.
૨ અધોળ =૧ નવટાંક.
૨ નવટાંક =૧ પાશેર
૨ પાશેર =૧ અચ્છેર
૨ અચ્છેર =૧ શેર.

૪૦ રૂપીઆભાર =૧ શેર
૭૨ જુના પૈસાભાર=૧ શેર
૯૬ નવા પૈસાભાર=૧ શેર
૪૦ શેર =૧ મણ
૫ મણ =૧ કોથળો
૭ મણ =૧ નાનોહારો
૧૨ મણ =૧ માણી
૧૬ મણ =૧ કળશી
૨૦ મણ =૧ ખાંડી
૨૧ મણ =૧ મોટોહારો
૨૪ મણ =૧ ભાર

૩૦ મણ=૧ ગાડી
૩૨ મણ=૧ બેડીઉં
૪૦ મણ=૧ મુડો
૧૦૦ મણ=૧ મોટો મુડો

(૫) રૂ તથા કપાસ તોલવાનું
૪૮ શેર=૧ ધડી
૨૦ ધડી=૧ ભાર

(૬) સોનું રૂપું તોલવાનું (દેશી)
૬ ચોખાભાર=૧ રતી
૪ મગ =૧ રતી
૩ રતી =૧ વાલ
૧૬ વાલ =૧ ગદિઆણો
૨ ગદિઆણા=૧ તોલો
૩૨ વાલ =૧ તોલો

(૭) દક્ષિણમાં ચાલતું.
૮ રતી =૧ માસો.
૧૨ માસા=૧ તોલો

(૮) ગણત્રીનું કોષ્ટક.
૧૨ નંગ = ૧ ડઝન
૧૨ ડઝન = ૧ ગ્રોસ (ગ્રુસ)
૨૦ નંગ = ૧ કોડી (કુંડી)
૧૦૦ નંગ = ૧ સેંકડો
૧૦ સેંકડા = ૧ હજાર

(૯) કાગળ ગણવાનું
૨૪ તાવ=૧ ધા (દસ્તો)
૨૦ ધા =૧ રીમ
૧૦ રીમ=૧ ગાંસડી

મહત્વદર્શક પરિમાણો.

(૧૦) કપડાં ભરવાનું
૨ આંગળ=૧ તસુ
૧૨ તસુ =૧ ફુટ
૨ ફુટ =૧ ગજ
૨૪ તસુ =૧ ગજ
૩ ફુટ =૧ વાર
૩૬ તસુ =૧ વાર
૨૦ તસુ =૧ હાથ

(૧૧) અંતર માપનું કોષ્ટક.
૮ ઉભાજવ=૧ આંગળ
૪ આંગળ =૧ મુઠ્ઠી
૩ મુઠ્ઠી =૧ વેંત
૨ વેંત =૧ હાથ
૪ હાથ =૧ દંડ

૨૦૦૦ દંડ =૧ ગાઉ
૪ ગાઉ =૧ જોજન
૧ ગાઉ =૨॥ માઇલ

(૧૨) અંગ્રેજી અંતર માપવાનું
૧૨ ઇંચ = ૧ ફુટ
૩ ફુટ = ૧ વાર (યડ)
૨૨૦ યાર્ડ = ૧ ફર્લાંગ
૮ ફર્લાંગ= ૧ માઇલ

૫૨૮૦ ફુટ =૧ માઇલ
૧૭૬૦ યાર્ડ=૧ માઇલ

(૧૨) દેશી ચોરસ માપનું.
૨૦ કાઠી=૧ વસો
૨૦ વસા=૧ વીઘુ

કાળદર્શક પરિમાણો.

(૧૪) વખત જાણવાનું કોષ્ટક.
૬૦ વિપળ=૧ પળ
૬૦ પળ =૧ ઘડી
૭॥ ઘડી =૧ પહોર
૮ પહોર } =૧ દિવસ
૬૦ ઘડી }
૭ દિવસ=૧ અઠવાડીઉં
૧૫ દિવસ=૧ પખવાડીઉં
૩૦ દિવસ=૧ મહીનો
૧૨ મહીના=૧ વરસ
૫૨ અઠવાડીઆં=૧ વરસ
૩૬૦ દિવસ=૧ વરસ

૬૦ સેકંડ =૧ મિનિટ
૬૦ મિનિટ=૧ કલાક
૨૪ કલાક =૧ દિવસ
૩૬૫ દિવસ =૧ વરસ

૧ ઘડી = ૨૪ મિનિટ
૧ પહોર= ૩ કલાક

પ્રકરણ ૩. પોણાનું મુખગણિત.

મનોયત્ન ૩.

૧) અર્ધો ને પાવલી મળીને કેટલા રૂપીઆ થાય ?
૨) ૦॥ ગજ લુગડું હતું, બીજું ૦॥। ગજ લીધું તો કેટલું થયું ?

૩) ૨૭ માં ૦।।। ઉમેરૂં તો કેટલા થાય?
૪) ૬૨। મણ ઘઉં હતા, બીજા ૦।।। મણ લાવ્યો તો કેટલા થયા?
૫) ૪૫+૦।।।; ૪૭।+૦।।।; ૩૭।+૦।।।; ૬૯।।।+૦।।। કેટલા?
૬) ૦।।।+૪૦।।; ૦।।।+૬।।।; ૦।।।+૪૭।; ૦।।।+૭૨ કેટલા?
૭) કઇ સંખ્યામાંથી ૦।।। લઇએ તો ૪૫।।।, ૪૮, ૩૮। ને ૭૦।। રહે?
૮) ૧૨ અડધા અને ૧૨ પાવલા મળીને કેટલા રૂપીઆ થાય?
૯) ૧।। શેર દૂધમાંથી ૦।।। શેર ઢોળાઇ ગયું તો કેટલું રહ્યું?
૧૦) મારી પાસે રૂ. ૦।। છે, તેમાં શું ઉમેરૂં તો રૂ. ૦।।। થાય?
૧૧) મારી પાસે રૂ. ૧૬।। હતા, તેમાંથી રૂ. ૦।।। ખોવાઈ ગયા તો કેટલા રહ્યા?
૧૨) રૂ. ૨૪ માંથી રૂ. ૦।।। ખરચ્યો તો બાકી શું રહ્યું?
૧૩) ૬૫।-૦।।।; ૬૭।-૦।।।; ૪૮।।-૦।।।; ૬૩-૦।।। કેટલા થાય?
૧૪) ૧૭×૦।।।; ૨૩×૦।।।; ૪૭×૦।।।; ૯૯×૦।।।; ૬૭×૦।।। કેટલા?
૧૫) એક તપેલામાં ૦।।। મણ દૂધ માય તો એવા ૮ તપેલામાં કેટલું માશે?
૧૬) એક રૂપીઆનું ૦।।। ગજ તો રૂ. ૫૭નું કેટલું?
૧૭) ૦।।। ગજનું એક ગજવું થાય તો ૨૮ ગજવામાં કેટલા ગજ લુગડું વપરાશે?
૧૮) રૂ. ૦।।।નું એક શેર તો ૨૪ શેરનું શું?
૧૯) એક આનાનું ૦।।। શેર તો ૨૪ શેરનું શું?
૨૦) એક છોકરાને રૂ. ૦।।। આપીએ તો ૨૭ છોકરાને આપવા કેટલા રૂપીઆ જોઇએ?
૨૧) એક શીશીમાં ૦।।। શેર સાહી માય તો ૬૮ શીશીમાં કેટલી માશે?

૨૨) મહીને ૦।।। મણ ચોખા જોઇએ તો ૨૭ મહીનામાં કેટલા જોઇએ?
૨૩) એક માણસને ૦।।। શેર અનાજ જોઇએ તો ૬૧ માણસને કેટલું જોઇએ ?
૨૪) એક શેર અંજીરનો રૂ. ૦।।। પડે તો ૧૨ શેરનું શું બેસે ?
૨૫) ૨૪ આખાના પોણા કેટલા ? ૩૬ પોણાના આખા કેટલા ?
૨૬) પોણા રૂપીઆના પૈસા કેટલા ? આના કેટલા ?
૨૭) ૫૯ પોણું ? ૬૯ પોણું ? ૭૯ પોણું ? ૪૯ પોણું કેટલા ?
૨૮) ૫૨ પોણાના આખા કેટલા ? ૬૪ પોણાના આખા કેટલા ?
૨૯) પોણાની ચચ્ચારની પલાખી બોલો.
૩૦) પોણાની બબ્બેની પલાખી બોલો.
૩૧) એક કડીઓ દરરોજ રૂ. ૦।।। કમાય તો ૮ કડીઆ ૩૯ દિવસમાં શું કમાશે ?
૩૨) રૂ. ૧૩।।।ની મણ ખાંડ મળે તો ૭ મણનું શું ?
૩૩) પોણા રૂપીઆમાં ૩ પૈસા ઓછા છે તો કેટલા પૈસા હશે ?
૩૪) કેટલા પાવલા મળીને પોણો રૂપીઓ થાય ?
૩૫) પોણા કાગળમાંથી ०। કાગળ કેટલા થશે ?
૩૬) જેટલા અડધા તેટલીજ પાવલીઓ કેટલી વખત લઇએ તો ૬૯ રૂપીઆ થાય ?
૩૭) રૂ. ૩૩માંથી પોણો રૂપીઓ કેટલા છોકરાને અપાય ?
૩૮) રૂ. ૬૦ છે, ને છોકરા ૮૦ છે તો દરેકને શું મળશે ?
૩૯) રૂ. ૩૩ છે, તેમાં પોણો રૂપીઓ કેટલીવાર ઉમેરીએ તો રૂ. ૪૫ થાય ?
૪૦) ૦।।। ગજ બનાતનો રૂ. ૧ બેસે તો ૨૭।।। ગજનું શું ?

૪૧) ૯૬ ખમીસની શીવડામણી રૂ ૭૨ બેઠી તો એકની શી?
૪૨) કેટલા પોણા હોય તો ૩૯ આખા થાય?
૪૩) ૫૬ા ગજ કપડામાંથી ૦ાા ગજના કેટલા રૂમાલ થાય?
૪૪) રૂ. ૨૭ના ૩૬ રૂમાલ મળે તો એક રૂમાલનું શું?
૪૫) કેટલા પોણે ૬૯? કેટલા પોણે ૨૯ા? કેટલા પોણે ૭૨ાા?
૪૬) પોણો કેટલીવાર લઇએ તો ૩૩ાા થાય?
૪૭) ઘોડાને રોજ ૦ાા શેર ચંદી જોઇએ તો ૪૮ શેર કેટલા દિવસ ચાલશે?
૪૮) કેટલા પોણે ૯, ૧૫, ૨૭, ૪૨, ૭૨?
૪૯) ૩૯ પેંડામાંથી પોણો પોણો પેંડો કેટલા છોકરાને અપાય?
૫૦) ૦ાા આનાનું શેર કોળું મળે તો રૂ. ૦ાાનું કેટલું આવે?
૫૧) પોણો હજાર તે કેટલા? પોણો સો લખો. પોણી સો લખો.
૫૨) કેટલા પોણા હોય તો પુરેપુરા આખા થાય?

સવાયાનું મુખગણિત.

મનોયત્ન ૩.

૧) રૂપીઓ ને પાવલી મળીને કેટલા રૂપીઆ થાય?
૨) ૪૩ાા માં ૧ા ઉમેરીએ તો કેટલા થાય?
૩) ૬૮ાા રૂપીઆ હતા ને મારા ભઈ ૧ા રૂપીઓ આપે તો મારી પાસે કેટલા રૂપીઆ થાય?
૪) ૩૮ાા+૧ા, ૬૭ાા+૧ા, ૫૬ા+૧ા, ૭૦+૧ા કેટલા?
૫) ૧ા+૪૫, ૧ા+૪૭ા, ૧ા+૩૬ા, ૧ા+૭૮ાા કેટલા?
૬) રૂ. ૭૮ાા છે તેમાંથી ૧ા રૂપીઓ ખર્ચ્યો તો શું રહ્યું?

૭) રૂ. ૪૫માંથી ૧। રૂ. ધર્માદા કર્યો તો કેટલા રહ્યા ?
૮) ૭૮।।।-૧।, ૫૭।।-૧।, ૩૬।-૧।, ૧૦૦-૧। કેટલા ?
૯) ૪૦-૩૮।।।, ૬૮।।।-૬૭।।, ૮૨।।-૮૧।, ૭૧।-૭૦ કેટલા ?
૧૦) સવા રૂપીઆમાં શું ઉમેરીએ તો ૨।। રૂપીઆ થાય ?
૧૧) રૂ. ૩।।। છે, ૫ રૂપીઆ કરવા છે તો કેટલા ખૂટે ?
૧૨) ૯૯×૧।, ૭૫×૧।, ૬૯×૧।, ૫૯×૧।, ૭૯×૧। કેટલા ?
૧૩) ૩૭×૧।, ૭૭×૧।, ૯૫×૧।, ૭૦૦×૧।, ૯૦૦×૧। કેટલા ?
૧૪) ૧। રૂપીએ શેર બદામ મળે તો ૩૯ શેર બદામનું શું બેસે ?
૧૫) એક બંડીમાં ૧। ગજ કપડું જાય તો ૪૫ ગજમાંથી કેટલી બંડી થશે ?
૧૬) એક મજુર રોજ ૧। રૂપીઓ કમાય તો ૩૯ દિવસમાં શું કમાશે ?
૧૭) ૭૨ તપેલી લેવી છે. એક તપેલીનું વજન ૧। શેર થાય છે તો બધી તપેલીનું વજન કેટલા મણ થાય ?
૧૮) રોજ ૧। શેર લોટ વપરાય તો ૩૦ દિવસમાં કેટલો વપરાય ?
૧૯) એક છોકરો ૧। શેર દૂધ પીએ તો ૬૭ છોકરા કેટલું દૂધ પીશે ?
૨૦) ૩૩ રૂપીએ મણ બદામ મળે તો ૧। મણનું શું બેસશે ?
૨૧) સવાયાની ચચ્ચારની પલાખી સવળી ને અવળી બોલો.
૨૨) સવાયાની બબ્બેની પલાખી સવળી ને અવળી બોલો.
૨૩) ૯૯×૧।થી ૭૯×૧। સુધી ઉલટા બોલો,
૨૪) જેટલા રૂપીઆ તેટલાજ પાવલા ૪૩ વખત લઇએ તો કેટલા રૂપીઆ થાય ?
૨૫) રૂ. ૧।નું ૧ શેર ઘી મળે તો ૪૦ રૂપીઆનું કેટલું આવે ?
૨૬) એક આનાનું ૧। શેર કાળું મળે તો રૂ. ૩)નું કેટલું આવશે ?

૨૭) હું ૪૧ માણુસ પાસે સવા સવા રૂપીઓ માગું છું તો મારૂં કુલ લેણું કેટલું હશે ?

૨૮) એક શેર ધાણાનો સવા આનો બેસે તો ૬૪ શેર ધાણાનું શું આપવું પડશે ?

૨૯) ૧૨ સુથારને રોજના સવા રૂપીઆ લેખે ૮ દિવસના કેટલા રૂપીઆ મળશે ?

૩૦) ૧૫ રૂપીઆ ને ૧૫ પાવલી મળીને કેટલા રૂપીઆ થાય ?

૩૧) મણુ સાકરના રૂ. ૧૭ા બેસે તો ૮ મણનું શું બેસે ?

૩૨) કેટલાં પાવલા મળીને સવા રૂપીઓ થાય ?

૩૩) સવા રૂપીઆમાં ૦ા રૂપીઓ કેટલીવાર છે ?

૩૪) સવા કાગળમાંથી ૦ા કાગળ કેટલા થશે ?

૩૫) ૮૫ રૂપીઆમાં સવા રૂપીઓ કેટલીવાર છે ?

૩૬) ૮૦ છોકરા વચ્ચે ૧૦૦ રૂપીઆ વહેંચીએ તો દરેકને શું મળે ?

૩૭) સવા શેર વેગણનો એક આનો તો ૫૮ાા શેર વેગણનું શું ?

૩૮) એક કોટની શીવડામણી ૧ા રૂપીઆ લેખે દરજીને મેં ૪૩ાા રૂપીઆ આપ્યા ત્યારે કેટલા કોટ શીવડાવ્યા હશે ?

૩૯) ૯૦ રૂપીઆમાંથી સવા સવા રૂપીઆની કેટલી ઢગલીઓ થશે ?

૪૦) એક તાકામાં ૩૭ાા ગજ કપડું છે, તેમાંથી સવા સવા ગજના કેટલા પહેરણ થશે ?

૪૧) ૫૫ રૂપીઆમાં ૪૪ ટોપી લીધી તો એક ટોપીની કેટલી કિંમત પડી ?

૪૨) કેટલીવાર સવા લઈએ તો ૮૮ાા; ૭૩ાા; ૪૭ા; ૧૦૭ા; ૮૭૫ થાય ?

૪૩) એક હજામતનો ૧ા આનો આપવો પડે છે મેં હજામને રૂ. ૫ આપ્યા ત્યારે કેટલી હજામત કરાવી હશે ?

૪૪) ૪૨ાા રૂપીઆમાંથી સવા રૂપીઆવાળી કેટલી છત્રીઓ આવશે ?

૪૫) કેટલા સવા ૪૫ ? કેટલા સવા ૫૬ા ? કેટલા સવા ૪૮ાાા ?

૪૬) ૪૨ વાર સવા રૂપીઓ લેવાને બદલે ૨ાા રૂપીઆ કેટલીવાર લઈએ તો ચલે ?

૪૭) કેટલા સવા હોય તો પુરેપુરા આખા થાય ?

૪૮) ૧ાા આને શેર આદુ મળે તો ૧ાા રૂપીઆનું કેટલું આવે ?

શેરની ધાતનો ઉપયોગ.

મનોયત્ન ૪.

૧) પૈસો એટલે શું ? પૈસો ને પૈસાભાર, રૂપીઓ ને રૂપીઆભારમાં ફેર શું ને સમજાવો.

૨) રૂપીઆભાર ઘી લીધું એમાં શું સમજ્યા ?

૩) અધોળના રૂપીઆભાર કેટલા ? પૈસાભાર કેટલા ?

૪) અધોળ તોળવા માટે કેટલા રૂપીઆ મૂકવા ? કેટલા પૈસા મૂકવા ?

૫) ૨ાા રૂપીઆનો ભાર કેટલા પૈસાના ભાર બરાબર છે ?

૬) ૪ાા પૈસા મૂકીને તોળવાને બદલે કેટલા રૂપીઆ મૂકીને તોળીએ તો ચાલે ?

૭) અધોળ દરાખ લીધી બીજીવાર અધોળ લીધી કેટલી થઈ ?

૮) અધોળ બે વખત લેવાને બદલે એકકી વખતે કેટલું લેવું ?

૯) નવટાંકના અધોળ કેટલા ? કેટલા અધોળનો નવટાંક થાય ?

૧૦) નવટાંકના રૂપીઆભાર કેટલા ? પૈસાભાર કેટલા ?

૧૧) નવટાંક તેલમાંથી ૪ાા પૈસાભાર ઢોળાઈ ગયું તો કેટલું રહ્યું ?

૧૨) ૪ાા પૈસાભાર બદામમાં ૨ાા રૂપીઆભાર એલચી નાખી તો કેટલું વજન થયું ?

૧૩) પાશેરના નવટાંક કેટલા ? અધોળ કેટલા ? રૂપીઆભાર કેટલા ? પૈસાભાર કેટલા ?

૧૪) ૨ નવટાંક; ૪ અધોળ; ૧૦ રૂપીઆભાર; ૧૮ પૈસાભાર કયા કાટલાની બરાબર છે ?

૧૫) ૧૦ રૂપીઆ, ૧૮ પૈસા, ૨ નવટાંક, ૪ અધોળ એમાં ભાર કોનો વધારે ?

૧૬) ૪॥ પૈસાભાર ખાંડ, અધોળ ઘી અને નવટાંક લોટ લીધો તો બધું મળી કેટલું વજન થયું ?

૧૭) પાશેર મધમાંથી અધોળ વપરાયું તો કેટલું રહ્યું ?

૧૮) ૨॥ રૂપીઆભાર મરી, અધોળ તજ અને ૪॥ પૈસાભાર એલચીમાં કેટલી સૂંઠ નાખું તો પાશેર વજન થાય ?

૧૯) પાશેર કોની કોની બરાબર છે ? પાશેર ને પાશેર કેટલું ?

૨૦) કેટલા પાશેરા હોય તો અચ્છેર જેટલું વજન થાય ?

૨૧) અચ્છેરના પાશેર કેટલા ? નવટાંક કેટલા ? અધોળ કેટલા ? રૂપીઆભાર કેટલા ?

૨૨) અચ્છેર કોની કોની બરાબર છે ?

૨૩) અચ્છેર ઘીમાંથી વાપરતાં ૩ અધોળ રહ્યું ત્યારે કેટલું વપરાયું ?

૨૪) ૩ વાર નવટાંક સાહી લીધી પણ શીશીમાં અચ્છેર માય છે તો શીશી ભરવાને બીજી કેટલી લેવી ?

૨૫) અચ્છેર લોટ ને પાશેર ઘી મળી કેટલું વજન થયું ?

૨૬) પોણોશેરના પાશેરા કેટલા ? નવટાંક કેટલા ? અધોળ કેટલા ?

૨૭) એકલા રૂપીઆથી પોણોશેર શી રીતે તોળી આપવું ?

૨૮) ૧૫ રૂપીઆ છે બીજા કેટલા રૂપીઆ હોય તો પોણો શેર તોળી અપાય ?

૨૯) પોણોશેર કોની કોની બરાબર છે ?

૩૦) પોણોશેર દૂધમાં પાશેર પાણી મેળવ્યું તો કેટલું વજન થયું ?

૩૧) શેરમાંથી કેટલું લઇએ તો પોણોશેર રહે ?

૩૨) શેરના અચ્છેરા કેટલા ? પાશેરા કેટલા ? નવટાંક કેટલા ? અધોળા કેટલા ? રૂપીઆભાર કેટલા ? પૈસાભાર કેટલા ?

૩૩) શેર કોની કોની બરાબર છે ?

૩૪) આ રેતીના ઢગલામાંથી આ અધોળી વડે નવટાંકી, પાશેરા, અચ્છેરા, અને શેરીઓ બનાવો.

૩૫) નવટાંકની ધાત બોલો. શેરની ધાત બોલો.

૩૬) કેટલી વખત નવટાંક લઇએ તો શેર થાય ? ૦ાા શેર લેવું હોય તો નવટાંક કેટલીવાર લેવું ?

૩૭) ૧૬ અધોળ તે કેટલા શેર ? ૭ શેરના, ૧ાા શેરના, ૨ાા શેરના, ૦ાાા શેરના અને ૧ા શેરના અધોળ કેટલા ?

૩૮) ૪ શેર તોળવા માટે પાશેરા કેટલા મૂકવા? ચાર શેરના પાશેરા કેટલા?

૩૯) ૩૦ રૂપીઆ છે એનો ભાર કેટલો ? એટલોજ ભાર કેટલા પૈસાનો થાય ?

૪૦) ત્રાજવાના એક પલ્લામાં પાંચશેરી મૂકી છે ને સામા પલ્લામાં પાશેરો મૂકયો છે તો કેટલું તોળાશે ?

૪૧) ૨ાા પાઇની પાશેર દૂધી મળે તો શેરનું શું બેસે ?

૪૨) ૨ાા આનાનું શેર દૂધ આવ્યું ત્યારે ૦ાા શેરનું શું આપવું ?

૪૩) ૧૩ આને શેર બદામ મળે તો પાશેરનું શું આપવું ?

૪૪) બાર વખત અધોળ અધોળ મધ લીધું ત્યારે તે કેટલું થયું ?

૪૫) શેરમાં ૪॥ પૈસાભાર દૂધ ઓછું મળ્યું ત્યારે પોણોશેર કરતાં કેટલું વધારે અથવા ઓછું મળ્યું ?
૪૬) પાંચશેર ને નવટાંક ઘી છે તેમાં કેટલું નાંખું તો ૭ શેર થાય ?
૪૭) ૮ પૈસાનું શેર દૂધ મળે તો નવટાંકનું શું ? એક પૈસાનું કેટલું આવે ?
૪૮) ૮ પાઇનું પાશેર દૂધ આવ્યું તો એક આનામાં કેટલું આવશે?
૪૯) ૨॥ શેરના રૂપીઆભાર કેટલા ? પૈસાભાર કેટલા ?
૫૦) ૧૫ રૂપીઆભાર કેટલા અધોળની બરાબર છે ?
૫૧) દોઢ પાશેર તે કેટલા રૂપીઆભારની બરાબર છે ?
૫૨) ૧॥ શેર ને ૫ રૂપીઆભારના રૂપીઆભાર કેટલા ?
૫૩) ૪ પાશેરના નવટાંક કેટલા ? અધોળ કેટલા ?
૫૪) અઢી પાશેરના નવટાંક કેટલા ? અધોળ કેટલા ?
૫૫) ૨૦ રૂપીઆભાર તે કેટલા નવા પૈસાભારની બરાબર છે ?
૫૬) કેટલા નવા પૈસાભાર ૧॥ શેર થાય ?
૫૭) પોણોશેર ને નવટાંકના રૂપીઆભાર કેટલા ?
૫૮) શેર ને પાશેરા વડે પોણોશેર શી રીતે તોળી આપવું ?
૫૯) નવટાંક લોટ ને ૪॥ પૈસાભાર ઘી મળી કેટલુ વજન થાય ?
૬૦) અચ્છેર બદામ, ૫ રૂપીઆભાર સાકર અને ૯ પૈસાભાર એલચી લીધી તેમાં કેટલો લોટ નાખુ તો એક શેર વજન થાય ?
૬૧) પોણોશેર ઘીમાંથી ૧૮ પૈસાભાર વપરાયું તો હવે કેટલા શેર રહ્યું?
૬૨) ૩૦ રૂપીઆભાર વધારે કે ૩૬ પૈસાભાર ?
૬૩) નવટાંક, પાશેર, અચ્છેર, પોણોશેર ને શેર તોળવું હોય તો કેટલા રૂપીઆ મૂકવા ?

મણની ધાતનો ઉપયોગ.

મનોયત્ન ૫

૧) મણના શેર કેટલા? કેટલા શેરનો મણ? શેરના રૂપીઆભાર?
૨) ૧ા મણના શેર કેટલા? ૦ાા મણના શેર કેટલા?
૩) ૪૮ શેર તે એક મણથી કેટલું વધારે? અને સવા મણથી કેટલું ઓછું?
૪) ૧ાા મણમાંથી ૩ શેર લઇએ તો કેટલું રહે?
૫) ૩૮ શેર ૦ાા મણથી કેટલું વધારે? અને મણમાં કેટલું ઓછું?
૬) ૧૦૦, ૬૦, ૫૦, ૩૦, ૨૦, ૧૦ શેરના મણ કેટલા?
૭) મણની દસશેરી કેટલી? પાંચશેરી કેટલી? અઢીશેરી કેટલી? સવાશેરી કેટલી? અધમણીઆ કેટલા?
૮) ૨ાા મણ ૭ શેરના શેર કેટલા?
૯) ૧ા મણની પાંચશેરી કેટલી? અઢીશેરી કેટલી?
૧૦) ૧ાા મણમાંથી પાંચશેર કેટલી વખત આપી શકાય? ૧ા શેર કેટલી વખત આપી શકાય?
૧૧) ૨૫ શેરમાં ૫ શેર નાખીએ તો કેટલા મણ થાય? ૫ શેર કાઢી લઇએ તો કેટલા મણ રહે?
૧૨) ૩૫ શેરમાંથી ૫ શેર કાઢી લઇએ તો કેટલા મણ રહે?
૧૩) ૨ાા મણ ઘીમાંથી ૨૫ શેર ગળી ગયું તો કેટલું રહ્યું?
૧૪) એક મણ ઘી આપવું હોય તો કેટલા રૂપીઆ મૂકીને તોળી આપવું? પાંચશેરથી કેટલીવાર તોળવું?

૧૫) મારે મણુ દાળ જોઇએ છે. તેમાં ૩૨ શેર છે તો બીજી કેટલી લાવવી ?

૧૬) અધમણીઓ, દસશેરી, અને પાંચશેરી એક ત્રાજવામાં મૂકીએ તો કેટલા શેર તોળાય ?

૧૭) ૦।।। મણુ તે ૩૭ શેરથી કેટલું ઓછું ?

૧૮) મણુમાં ૧૦ શેર ઓછું તે કેટલું થયું ?

૧૯) મણુ તોળવા માટે બશેરથી કેટલી વખત તોળવું ?

૨૦) અઢીશેર કેટલી વખત લઇએ તો મણુ થાય ? મણુનો ૧૬ મો ભાગ શું ?

૨૧) કેટલી વખત સવાશેર લઇએ તો મણુ થાય ?

૨૨) સાત વખત દસશેર તોળી આપ્યું તો કેટલા મણુ થયું ?

૨૩) એક તામડીમાં ૮ શેર દૂધ માય છે, મારે ૨ મણુ લેવું હોય તો તામડી કેટલી વખત ભરી લેવી?

૨૪) મણુના શેર કેટલા? શેરના અધોળ કેટલા? મણુના અધોળા કેટલા?

૨૫) ૧।। મણુ અનાજ છે, રોજ બશેર વાપરીએ તો કેટલા દિવસ ચાલે ? અને ૩ શેર વાપરીએ તો કેટલા દિવસ ચાલે ?

૨૬) શેર એ મણુનો કેટલામો ભાગ છે ?

૨૭) ૨।। મણુ ૩ શેર માં કેટલું ઉમેરીએ તો।। ૩ મણુ થાય ?

૨૮) ૦।।। મણુમાં ૪।। શેર ઓછું તે કેટલું ?

૨૯) પાવલાના ૨।। શેર ચોખા મળે તો મણુનું શું બેસે ?

૩૦) અઢીશેરના બે આના આપ્યા તો મણુનું શું પડયું ?

૩૧) રૂ. ૪૧ એ મણુ ઘી મળે તો ૦।।। મણુનું શું ?

૩૨) ૯ વખત અઢીશેર ચણા લીધા તે કેટલા થાય ?

૩૩) ૩૫ શેર અનાજ આપવું હોય તો સવાશેરથી કેટલી વખત તોળી આપવું ? અઢીશેરીથી કેટલી વખત તોળવું ?
૩૪) અઢીશેર કેટલી વખત લઇએ તો ૦॥। મણ થાય ?
૩૫) ૨॥ મણ તોળવા માટે કેટલા અધમણીઆ મૂકવા ?
૩૬) કેટલી પાંચશેરીનો ભાર ૨॥ મણ જેટલો થાય ?
૩૭) અધમણીઆ ને પાંચશેરી વડે ૧૫ શેર શી રીતે તોળી આપવું ?
૩૮) મારી પાસે દસશેરા છે, તેનાથી ૨॥ શેર શી રીતે તોળી આપવું ?
૩૯) મારી પાસે ૧ શેરનું, ૩ શેરનું, ૯ શેરનું, અને ૨૭ શેરનું એવાં ચાર કાટલાં છે, તે વડે ૧૯, ૨૩, ૨૯, ૩૮ શેર શી રીતે તોળી આપવું ?
૪૦) ઉપલા કાટલા વડે ૧, ૨, ૩, ૪, ૫, એમ ૪૦ શેર સુધી કેવી રીતે તોળી આપવું ?

પ્રકરણ ૪.

વજન અને કિંમત સંબંધી સમજ.

અચ્છેર બે વખત લઇએ તો કેટલું થાય ? અચ્છેરનું બમણું કેટલું ? પાશેરનું બમણું કેટલું ? નવટાંકનું બમણું કેટલું ? અધોળનું બમણું કેટલું ? સવા રૂપીઆભારનું બમણું કેટલું ?

અધમણ બે વખત લઇએ તો કેટલું થાય ? દસશેરનું બમણું કેટલું ? પાંચશેરનું બમણું કેટલું ? અઢીશેરનું બમણું કેટલું ? સવા શેરનું બમણું કેટલું ?

અચ્છેરનો રૂ. ૧) પડે તો શેરનું શું ? જ. રૂ. ૨)
પાશેરનો રૂ. ૧) પડે તો અચ્છેરનું શું ? જ. રૂ. ૨)
નવટાંકનો રૂ. ૧) પડે તો પાશેરનું શું ? જ. રૂ. ૨)
અધોળનો રૂ. ૧) પડે તો નવટાંકનું શું ? જ. રૂ. ૨)

અધમણનો રૂ. ૧) પડે તો મણનું શું ? જ રૂ. ૨. દસશેરનો રૂ. ૧) પડે તો અધમણનું શું ? જ. રૂ. ૨) પાંચશેરનો રૂ. ૧) તો દસ શેરનું શું ? જ. રૂ. ૨) અઢીશેરનો રૂ. ૧) પડે તો પાંચશેરનું શું? જ. રૂ. ૨) સવાશેરનો રૂ. ૧) તો રા શેરનું શું ? જ. રૂ. ૨)

ઉપરના હિસાબમાં તમે વજન કેટલા ગણું લીધું ? જ. બમણું. કિંમત કેટલા ગણી આપી ? જ. બમણી. બમણું વજન લઇએ તો કિંમત કેટલી આપવી પડે ? જ. બમણી. ચાર ગણું વજન લઇએ તો કિંમત કેટલી આપવી પડે? જ. ચાર ગણી. આઠ ગણું વજન લઇએ તો કિંમત કેટલી આપવી પડે ? જ. આઠ ગણી.

ઉપરના હિસાબો પરથી કઇ રીત નીકળી ? જ.

૧) જેટલા ગણું વજન લઇએ તેટલા ગણી કિંમત આપવી પડે.

બમણી કિંમત આપીએ તો વજન કેટલા ગણું મળે ? જ. બમણું ચાર ગણી કિંમત આપીએ તો વજન કેટલા ગણું મળે ? જ. ચાર ગણું વજન મળે. આ ઉપરથી કઈ રીત નીકળી ? જ.

૨) જેટલા ગણી કિંમત આપીએ તેટલા ગણું વજન મળે.

શેરનું અડધું કેટલું ? અચ્છેરનું અડધું ? પાશેરનું અડધું ? નવટાંકનું અડધું ? અધોળનું અડધું કેટલું ?

મણનું અડધું કેટલું ? અધમણનું અડધું કેટલું ? દસશેરનું અડધું ? પાંચશેરનું અડધું ? અઢીશેરનું અડધું ? સવાશેરના અધોળા કેટલા ? સવાશેરનું અડધું ?

શેરનો રૂ. ૧) પડે તો અચ્છેરનું શું બેસે ? જ. રૂ. ાા. અચ્છેરનો રૂ. ૧) પડે તો પાશેરનું શું બેસે ? જ. રૂ. ાા. પાશેરનો રૂ. ૧) પડે તો નવટાંકનું શું બેસે ? જ. રૂ. ાા. નવટાંકનો રૂ. ૧) પડે તો અધોળનું શું બેસે ? જ. રૂ. ાા. અધોળનો રૂ. ૧) બેસે તો અડધા અધોળનું અથવા સવા રૂપીઆભારનું શું પડે? જ. રૂ. ાા

મણનો રૂ. ૧) પડે તો અધમણનું શું બેસે ? જ. રૂ. ાા.
અધમણનો રૂ. ૧) પડે તો દસશેર કે ાા મણનું શું બેસે? જ. રૂ. ાા.
દસશેરનો રૂ. ૧) બેસે તો પાંચશેરનું શું બેસે ? જ. રૂ. ાા.
પાંચશેરનો રૂ. ૧) બેસે તો અઢીશેરનું શું બેસે? જ. રૂ. ાા.
અઢીશેરનો રૂ. ૧) બેસે તો સવાશેરનું શું બેસે ? જ. રૂ. ાા.
સવાશેરનો રૂ. ૧) બેસે તો દસ અધોળનું શું બેસે? જ. રૂ. ાા

ઉપરના હિસાબોમાં તમે વજનનો કેટલામો ભાગ લીધો ? જ. અડધો ભાગ. કિંમતનો કેટલામો ભાગ આપ્યો ? જ. અડધો ભાગ. વજનનો અડધો ભાગ લઇએ તો કિંમતનો કેટલામો ભાગ આપવો પડે? જ. ાા ભાગ. વજનનો ચોથો ભાગ લઇએ તો કિંમતનો કેટલામો ભાગ આપવો પડે? જ. ચોથો ભાગ. વજનનો આઠમો ભાગ લઇએ તો કિંમતનો કેટલામો ભાગ આપવો પડે ? જ. આઠમો ભાગ. વજનનો સોળમો ભાગ લઇએ તો કિંમતનો કેટલામો ભાગ આપવો પડે. જ. સોળમો ભાગ. વજનનો ૩૨મો ભાગ લઇએ તો કિંમતનો

કેટલામો ભાગ આપવો પડે ? જ. ૩૨ મો ભાગ. વજનનો ૪૦ મો ભાગ લઇએ તો કિંમતનો કેટલામો ભાગ આપવો પડે ? જ. ૪૦ મો ભાગ. વજનનો ૧૬૦૦મો ભાગ લઇએ તો કિંમતનો કેટલામો ભાગ આપવો પડે ? જ. સોળસેમો ભાગ. આ ઉપરથી કઇ રીત નીકળી ? **જ. ૩) વજનનો જેટલામો ભાગ લઇએ તેટલામો ભાગ કિંમતનો આપવો પડે.**

કિંમતનો અડધો ભાગ આપીએ તો વજનનો કેટલામો ભાગ મળે ? જ. અડધો. કિંમતનો ચોથો ભાગ આપીએ તો વજનનો કેટલામો ભાગ મળે ? જ. ચોથો ભાગ મળે.

આ ઉપરથી કઇ રીત નીકળી ? **જ. ૪) કિંમતનો જેટલામો ભાગ આપીએ તેટલામો ભાગ વજન મળે.**

રૂપીઆભારના અધોળ અને શેરની અઢીશેરી કરવાની સહેલી રીત.

૧ા રૂપીઆભાર=ાા અધોળ થાય છે. માટે જે રૂપીઆભાર સવાયાના આંકમાં આવે તેના અધોળા થઇ શકે. રૂપીઆભારમાં જેટલી વખત સવા હોય તેના અર્ધા કરવાથી અધોળ થાય. તેજ મુજબ શેરની અઢીશેરી પણ થાય. જેમકે ૨૭ાા રૂપીઆભારના અધોળ કેટલા અને શેરની અઢીશેરી કેટલી ? ૨૭ાા÷૧ા=૨૨, ૨૨×ાા=૧૧ અધોળ. ૨૭ાા÷૧ા=૨૨, ૨૨×ાા=૧૧ અઢીશેરી.

પ્રકરણ ૫.

આંક અને ધાતના વ્યાવહારિક પરચુરણ હિસાબ.

સૂચના:—હિસાબ વ્યાવહારમાં લાગુ પાડી પૂછવા.

મનોયત્ન ૬

૧) ૫ શેરના રૂ. ૦ાા=) તો મણનું શું ?
૨) દસશેરના ૯ આના તો ૨ મણનું શું ?
૩) ૪ આનાનું ૮ શેર તો ૦ા આનાનું કેટલું ?
૪) ૧૨ શેરના ૬ આના તો ૦ાા આનાનું કેટલું ?
૫) રૂ. ૦ાનું મણ તો ૧ આનાનું કેટલું ?
૬) રૂ. ૦ાા=નું મણ તો રૂ. ૦)=ાનું કેટલું ?
૭) રૂ. ૧નું ૧ા શેર તો ૨ા મણ ૮ાા શેરનું શું ?
૮) રૂ. ૨ાાએ મણ તો ૨૭ાા રૂપીઆમાં કેટલા મણ આવે ?
૯) રૂ. ૮)નું મણ તો ૨૧૬ રૂપીઆનું કેટલા મણ ?
૧૦) રૂ. ૨૧)નું ૧ા મણ ૨ાા શેર તો રૂ. ૧)નું કેટલું ?
૧૧) ૬૩ શેરના ૪૨ પૈસા તો ૧ા શેરનું શું ?
૧૨) ૫ પૈસાનું ૩૫ શેર તો ૬ પૈસાનું કેટલું ?
૧૩) ૩૦ શેરના ૨૪ પૈસા તો ૬ા શેરનું શું ?
૧૪) મણના ૨ાા રૂપીઆ તો ૭ા રૂપીઆનું કેટલા મણ ?
૧૫) રૂ. ૨૫)નું ૧ા મણ તો ૭ા મણનું શું ?
૧૬) ૩ મણના ૩ાા રૂપીઆ તો ૨૭ મણનું શું ?
૧૭) ૨૭ મણના ૧૬૨ રૂપીઆ તો ૧૨ રૂપીઆનું કેટલું ?

૧૮) ।।। મણ ૭ શેરનો ૧ રૂપીઓ તો ૧।। રૂપીઆનું કેટલું ?
૧૯) ૭ મણ તેલના ૧૦૫ રૂપીઆ તો ૩ મણ તેલનું શું ?
૨૦) રૂ. ૨૪)નું ૬૬ મણ તો ૧૮ રૂપીઆનું કેટલું ?
૨૧) રૂ. ૧।નું ૧।। મણ તો ૮૩।। રૂપીઆનું કેટલું ?
૨૨) ૧૨ શેરના ૩૦ આના તો ૭।। આનાનું કેટલું ?
૨૩) ૪૫ તસુના ૧૫ આના તો ૧૮।।। આનાનું કેટલું ?
૨૪) ૮ આનાનું શેર તો ૧૦ રૂપીઆભારનું શું ?
૨૫) એક પૈસાનું ૨।। શેર તો રૂ. ૧)નું કેટલું ?
૨૬) રૂ. ૦।નું શેર તો ૧। મણનું શું ?
૨૭) રૂ. ૨।નું મણ તો ૩૦ મણનું શું ?
૨૮) ૫ શેરનો ૧।। રૂપીઓ તો ૧।। મણનું શું ?
૨૯) રૂ. ૧)નું ૧।। શેર તો ૨૯ રૂપીઆનું કેટલું ?
૩૦) રૂ. ૧)નું ૦।।। શેર તો ૫૧ રૂપીઆનું કેટલું ?
૩૧) રૂ. ૦।નું શેર તો ૬। રૂપીઆનું કેટલું ?
૩૨) રૂ. ૦)ાાનું અધોળ શેરનું શું ?
૩૩) રૂ. ૧)નું ૧।। મણ તો ૪૮ મણનું શું ?
૩૪) ૧)ની ૨૪ પેનશીલ તો ૧। રૂપીઆની કેટલી ?
૩૫) રૂ. ૧।ની ૨।। શેર ખરશી મળે તો રૂ. ૩૬ની કેટલી આવે ?
૩૬) મણ ઘઉંમાંથી ૮ વખત સરખા દળવા આપ્યા ત્યારે દરેક વખતે કેટલા આપ્યા હશે ?
૩૭) ૫૦ માણસો વચ્ચે ૨।। મણ દૂધ વપરાયું ત્યારે એક માણસે કેટલું પીધું હશે ?
૩૮) એક શેરની ૩ કેરી ચઢે ત્યારે ૧। મણની કેટલી ચઢશે ?

૩૯) રૂ. ૨ની ૨૩ શેર જુવાર મળે ૦ાા મણ ૮ાા શેરનું શું બેસશે?
૪૦) ૭ કેરીનો રૂ. ૧) બેસે તો ૨ાા રૂપીઆમાં કેટલી આવશે ?
૪૧) રૂ. ૬)ની મણ કેરી મળે તો રૂ. ૧૭૪)ની કેટલા મણ આવશે ?
૪૨) રૂ. ૧)નું ૦ાા શેર ઘી મળે તો રૂ. ૩૦૦)નું કેટલું ?
૪૩) ૧ા શેરના ૭ા રૂપીઆ તો ૧ શેરનું શું ?
૪૪) ૧ાા શેરના ૭૫ પતાસાં ચડે તો ૨ાા શેરનાં કેટલાં ચડશે ?
૪૫) મણ કારેલાના ૨ાા રૂપીઆ તો ૦ાા મણનું શું ?
૪૬) રૂ ૬)નું ૧ાા મણ તો ૧ મણનું શું ?
૪૭) ૨ાા મણના ૧૨ાા રૂપીઆ તો મણનું શું ?
૪૮) ૪ પાઇની એક પેન તો ૪ આનાની કેટલી ?
૪૯) ૩ આનાનું એક શેર તો ૧૨ આનાનું કેટલું ?
૫૦) રૂ. ૧૬ાનું ૧ાા મણ તો ૧૩ાા રૂપીઆનું કેટલું ?
૫૧) ૨ાા મણના ૧૨ાા રૂપીઆ તો ૭ા રૂ.નું કેટલું ?
૫૨) ૪ શેરનો ૧ા રૂપીઓ તો મણનું શું ?
૫૩) રૂ. ૯)નું ૧૩ાા મણ તો ૭ રૂપીઆનું કેટલું ?
૫૪) રૂ. ૧૬ાનું ૧૩ મણ તો ૩૭ા રૂપીઆનું કેટલું ?
૫૫) ૨૧ શેર ચોના રૂ. ૨૬ા બેસે તો રૂ. ૩ાામાં કેટલી આવશે ?
૫૬) ૩ મણ તેલના રૂ. ૪૫) બેસે તો શેરનું શું ?
૫૭) રૂ. ૨ાાથી રૂ. ૭૨ાા રૂપીઆ એ કેટલા ગણા છે ?
૫૮) રૂ. ૧ાાની એક એવી ૭૩ાા રૂપીઆની કેટલી ટોપી આવે ?
૫૯) રૂ. ૭૩ાામાં રૂ. ૧ાા કેટલીવાર છે ?
૬૦) રૂ. ૧ાા એ રૂ. ૭૩ાામાં કેટલીવાર છે ?
૬૧) રૂ. ૪)નું શેર તો ૫ રૂપીઆભારનું શું ?

૬૨) રૂ. ૫)નું શેર તો ૩ પાશેરનું શું ?

૬૩) રૂ. ૮)નું શેર તો રૂ. ૬)નું કેટલું ?

૬૪) રૂ. ૯)નું શેર તો રૂ. ૨૧ નું કેટલું ?

૬૫) રૂ. ૪ાનું શેર તો રૂ. ૨ાનું કેટલું ?

૬૬) રૂ. ૨ાનું શેર તો રૂ. ૪૦નું કેટલું ?

૬૭) રૂ. ૧ાનું શેર તો ૧૦ આનાનું કેટલું ?

૬૮) રૂ. ૧ાાનું શેર તો રૂ. ૪૯ાનું કેટલું ?

૬૯) રૂ. ૧ાનું શેર તો રૂ. ૪૮ાાનું કેટલું ?

૭૦) રૂ. ૦ાાનું શેર તો રૂ. ૯ાાનું કેટલું ?

૭૧) રૂ. ૨ાનું શેર તો રૂ. ૫૨ાનું કેટલું ?

૭૨) રૂ. ૦)ાાનું રૂપીઆભાર તો શેરનું શું ?

૭૩) રૂ. ૦)ાનું ૫ શેર તો મણનું શું ?

૭૪) રૂ. ૧ાનું ૧૦ શેર તો ૧ાા મણનું શું ?

૭૫) રૂ. ૩)નું ૦ાા મણ તો ૨ાા મણનું શું ?

૭૬) રૂ. ૦ાનું ૧ા શેર તો મણનું શું ?

૭૭) રૂ. ૨ાનું શેર તો મણનું શું ?

૭૮) રૂ. ૨ાાનું શેર તો ૧ નવટાંકનું શું ?

૭૯) રૂ. ૬ાાનું શેર તો પાશેરનું શું ?

૮૦) રૂ. ૨ાનું શેર તો દસ રૂપીઆભારનું શું ?

૮૧) રૂ. ૮)નું શેર તો ૧૮ પૈસાભારનું શું ?

૮૨) રૂ. ૪ાાનું શેર તો ૮ અધોળનું શું ?

૮૩) રૂ. ૭ાાનું શેર તો ૪ નવટાંકનું શું ?

૮૪) રૂ. ૧૭ાાનું શેર તો ૨ પાશેરનું શું ?

૮૫) રૂ. ૨૧)નું શેર તો ૩૦ રૂપીઆભારનું શું ?
૮૬) રૂ. ૨ાનું શેર તો ૦ાાા શેરનું શું ?
૮૭) રૂ. પાાનું શેર તો ૧૨ અધોળનું શું ?
૮૮) રૂ. ૨ાાનું શેર તો દોઢ અચ્છેરનું શું ?
૮૯) રૂ. ૩ાાનું શેર તો ૬ નવટાંકનું શું ?
૯૦) રૂ. ૧૨ાાનું ૨ાા શેર તો ૯ રૂપીઆભારનું કેટલું ?
૯૧) રૂ. ૦ાનું ૧૦ રૂપીઆભાર તો ૨ાા શેરનું શું ?
૯૨) રૂ. ૦ાા નું પાંચ રૂપીઆભાર તો ૨ાા શેરનું શું ?
૯૩) રૂ. ૦ાાાનું ૨ાા રૂપીઆભાર તો શેરનું શું ?
૯૪) રૂ. ૦)≈નું પાંચ રૂપીઆભાર તો ૨ શેરનું શું ?
૯૫) રૂ. ૦ા[illegible]ાનું ૭ાા રૂપીઆભાર તો ૧ શેરનું શું ?
૯૬) રૂ. ૧૧)નું મણ તો ૪ અઢીશેરીનું શું ?
૯૭) ૩ આનાનું ૨ાા શેર તો મણનું શું ?
૯૮) રૂ. ૦)≈નું ૨ાા શેર તો મણનું શું ?
૯૯) રૂ. ૦)≈ાનું ૨ાા શેર તો મણનું શું ?
૧૦૦) રૂ. ૦ા-નું ૨ાા શેર તો મણનું શું ?
૧૦૧) ૨ાા શેરના ૩ આના તો ૦ાા મણનું શું ?
૧૦૨) પાશેરનો ૧ાા આનો તો ૨ શેરનું શું ?
૧૦૩) નવટાંકનો ૧ા આનો તો શેરનું શું ?
૧૦૪) ૨ા આનાનું નવટાંક તો ૧ અચ્છેરનું શું ?
૧૦૫) રૂ. ૨ાાનું ૧ શેર તો રૂપીઆભારનું શું આપવું ?
૧૦૬) ૧ા મણના રૂ. ૮) તો ૧૫ શેરનું શું ?
૧૦૭) રૂ. ૫)નું મણ તો રૂ. ૧)નું કેટલું ?

૧૦૮) રૂ. ૮)નું મણ તો રૂ. ૨ાનું કેટલું ?
૧૦૯) રૂ. ૦ાા≈નું શેર તો ૧ા શેરનું શું ?
૧૧૦) રૂ. ૦ાા≈નું ૫ રૂપીઆભાર તો શેરનું શું ?
૧૧૧) ૧ા આનાની શેર પાપડી મળે તો ૧ા મણ ૩ શેરનું શું ?
૧૧૨) ૧૦ રૂપીઆભારના ૩ આના તો શેરનું શું ?
૧૧૩) ૩ શેરના રૂ. ૯) તો ૦ાા મણનું શું ?
૧૧૪) રૂ. ૦)≈ાનું ૧ા શેર તો મણનું સું ?
૧૧૫) ૨ા શેરનો રૂ. ૧) તો ૧ાા મણનું શું ?
૧૧૬) રૂ. ૦ા≈નું શેર તો મણનું શું ?
૧૧૭) ૪ શેરના ૬ રૂપીઆ તો ૩૯ શેરનું શું ?
૧૧૮) ૨૭ પાઇનું શેર દૂધ મળે તો ૨૭ આનાનું કેટલું ?
૧૧૯) ૫ અધોળના ૭ાા આના તો શેરનું શું ?
૧૨૦) રૂ. ૨ાા એ મણ મીઠું મળે તો ૨૦ પૈસાનું કેટલું આવે ?
૧૨૧) રૂ. ૧૨ાાનું મણ તો ૨ાા રૂપીઆમાં કેટલું આવશે ?
૧૨૨) એક આનાનું ૦ાા અધોળ ઘી મળે તો રૂ. ૧)નું કેટલું ?
૧૨૩) રૂ. ૦)−નું અધોળ ઘી મળે તો રૂ. ૦ાાનું કેટલું ?
૧૨૪) ૨ાા શેરના ૩ આના તો શેર ૦ા≈નું શું આપવું ?
૧૨૫) ૧ા શેર દૂધનો એક આનો તો રૂ. ૧ાનું કેટલું ?
૧૨૬) એક આનાનું ૨ાા શેર તો ૨ાા મણનું શું ?
૧૨૭) ૧૬ રૂપીઆનું ૧ મણ તો ૨ાા શેરનું શું ?
૧૨૮) રૂ. ૦ા≈નું ૨ાા શેર તો રૂ, ૫ાનું કેટલું આવશે ?
૧૨૯) ૨૦ ધાના ૫ રૂપીઆ ૩ ધાનું શું ?
૧૩૦) ૧ રૂપીઆનું ૦ાા શેર તો મણનું શું ?

૧૩૧) ૬ આનાનું ૨ાા શેર તો મણનું શું ?

૧૩૨) ૫૬ દોઢપાઇ વટાવીએ તો કેટલી પાઇ આવશે ?

૧૩૩) ૩૭ાા મણના કોઠારમાંથી ૧ા મણના કેટલા ટોપલા ભરાશે ?

૧૩૪) મારી પાસે ૩૧ા મણ અનાજ છે, કોઠારમાં ૪૦ મણ માય છે તો કોઠાર ભરવાને કેટલું અનાજ લાવવું ?

૧૩૫) રૂ. ૦ાા કેટલી વાર લઉં તો ૭૨ રૂપીઆ થાય ?

૧૩૬) રૂ. ૭૨માં ૦ાા રૂપીઓ કેટલી વાર છે ?

૧૩૭) રૂ. ૦ાા વાળી ૭૨ રૂપીઆમાંથી કેટલી ટોપીઓ આવે ?

૧૩૮) રૂ. ૫૫માંથી ૦ાા રૂપીઆની એક, એવી કેટલી ચોપડી આવશે શું બચશે ?

૧૩૯) મને પહેલે દિવસે રૂ. ૩ાા, બીજે દિવસે રૂ. ૧ાા, ત્રીજે દિવસે રૂ. ૨ાા અને ચોથે દિવસે રૂ. ૧ાાન્ર ખરચ થયો ત્યારે કુલ કેટલો ખર્ચ થયો.

૧૪૦) ૩ાા મણ જુવાર, ૨ાા મણ ઘઉં અને ૭ા મણ બાજરી લાવ્યો ત્યારે કેટલા મણ અનાજ લાવ્યો ? જો દર મણની સરેરાસ કિંમત ૫ રૂપીઆ હોય તો કેટલા રૂપીઆ આપવા પડે ?

૧૪૧) ૪ાા મણ ૫ શેર ઘઉંમાંથી ૧ા મણ દળવા આપ્યા ત્યારે બાકી કેટલા રહ્યા ?

૧૪૨) ૩૭ાા શેર ચોખામાં બીજા કેટલા નાખું તો ૧ા મણ થાય ?

૧૪૩) ૧૫ માઇલ ચાલતાં ૭ાા કલાક લાગે તો ૭૨ માઇલ ચાલતાં કેટલો વખત લાગશે ?

૧૪૪) રૂ. ૧)નું ૧ાા વાર કપડું મળે તો રૂ. ૭૦૦)નું કેટલું આવશે ?

૧૪૫) ૭૧ પાઘડીના રૂ. ૧૭૭ાા બેસે તો ૧૯ પાઘડીનું શું ?

૧૪૬) રૂ. ૨)ના મણ ૦ા ૭ાા શેર તો રૂ. ૦ાનું કેટલું ?
૧૪૭) ૨૯ આનાની ૮૭ નારંગી મળે તો ૭ આનાની કેટલી ?
૧૪૮) ૧ાા રૂપીઆનું ૨૪ તસુ તો ૫ તસુનું શું ?
૧૪૯) ૧ રૂપીઆની ૨૪ નારંગી તો ૯ નારંગીનું શું ?
૧૫૦) ૧ લીટીમાં ૯ શબ્દ માય છે તો ૨૩૪ શબ્દની કેટલી લીટી થશે?
૧૫૧) ૩૬ તસુના ૪ાા રૂપીઆ તો ૩ તસુનું શું ?
૧૫૨) કેટલા રૂપીઆમાંથી રૂ. ૦ાાા વાળી ૬૯ ટોપી આવે ?
૧૫૩) દરેક બ્રાહ્મણને રૂ. ૧ાા આપતાં રૂ. ૪૯ાા ખરચ થયો ત્યારે કેટલા બ્રાહ્મણો હશે ?
૧૫૪) એક નિશાળમાં ૩૫ પેંડા વહેંચ્યા, શેરના ૫ પેંડા થાય છે ત્યારે છોકરા કેટલા હશે ?
૧૫૫) કયા કયા પલાખાનો જવાબ ૩૬, ૭૨, ૧૦૮ ને ૧૪૪ આવે ?
૧૫૬) દરેક ભિખારીને એકેક પાઈ આપતાં રૂ. ૧)ની પાઇ વપરાઇ ત્યારે ભિખારી કેટલા હશે ?
૧૫૭) ૬૯ શેર બરફી છે, દરેક સાધુને જો ૧ાા શેર આપું તો કેટલા સાધુને આપી શકાય ?
૧૫૮) રૂ. ૪ાા છે. બીજા ધોરણનો "મુખગણિત શિક્ષક"ના બે આના બેસે છે, તો કેટલા "મુખગણિત શિક્ષક" આવશે ?
૧૫૯) રૂ. ૩૭ાામાં ૧૫ છત્રી લીધી તો એ લેખે ૧૭ છત્રીનું શું બેસશે ?
૧૬૦) ૨૪ ચોપડીના રૂ. ૩ાા બેસે તો ૧૬ ચોપડીનું શું બેસે ?
૧૬૧) ૧૭ મણ બટાટાના રૂ. ૪૨ાા તો રૂ. ૧૫)માં કેટલા મણ ?
૧૬૨) ૭૫ માણસ વચ્ચે રૂ. ૧૧૨ાા વહેંચ્યા તો ૧૫ માણસના મળીને કેટલા રૂપીઆ થશે ?

૧૬૩) ૪૭ ખુરશીના રૂ. ૧૧૭૧ બેઠા તો ૬૯ ખુરશીનું શું બેસશે?

૧૬૪) દોઢ રૂપીઆવાળી ૩૦ ચોપડીને બદલે રૂ. ૨॥ વાળી કેટલી ચોપડી આપવી?

૧૬૫) રૂ. ૮॥ માં ૧૭ ખડીઆ મળે છે તો રૂા. ૩૫)માં કેટલા આવશે?

૧૬૬) ૬ મહીનામાં રૂ. ૧૫૬) બચાવું છું તો રૂ. ૨૭૪) બચાવવાને કેટલો વખત લાગશે?

૧૬૭) ૬ મણ લોટના રૂ. ૩૦) તો ૩૬ મણનું શું?

૧૬૮) ૧૫ કેરીના રૂ. ૩॥ તો રૂ. ૫)માં કેટલી કેરી આવશે?

૧૬૯) ૧૭ મણ દૂધના રૂ ૧૦૬ા તો ૫૧ મણનું શું?

૧૭૦) ૧૩ ઘોડાના રૂ. ૧૦૪૦ બેઠા તો ૫૨ ઘોડાનું શું બેસશે?

૧૭૧) રૂ. ૩૫માંથી રૂ. ૨॥ વાળી કેટલી નોટો આવે ને શું વધે?

૧૭૨) રૂ. ૨॥ વાળી ૩૫ ટોપી લેતાં રૂ. ૦॥ વધ્યો ત્યારે કેટલા રૂપીઆ હોવા જોઇએ?

૧૭૩) કઇ સંખ્યાને ૧ાથી ગુણીએ તો ૧૪૪ આવે?

૧૭૪) જો રૂ. ૨૮ વધારે હોત તો ૭ રૂપીઆવાળી ૧૩ ખુરસી લેતાં ૩ રૂપીઆ વધત, ત્યારે રૂપીઆ કેટલા હોવા જોઇએ?

૧૭૫) હું બજારમાં કેટલાક પૈસા લઇ ગયો; ૯ પૈસાની રેવડી, અને ૨ પૈસાના બોર લીધાં, પણ મારા મામા મળ્યા; તેમણે મને એક આનો આપ્યો ત્યારે મારી પાસે ૫ પૈસા થયા તો ઘેરથી હું કેટલા પૈસા લઇ નીકળેલો?

તા૦ ૧ ૬-૧૯૨૧.

સમાપ્ત.

છગનલાલ મોતીરામ શાહ કૃત પુસ્તકોનો

ઉપયોગ કરવાથી આપોઆપ બુદ્ધિ ખીલવાની

સાથે નાપાસ થવાની ધાસ્તી રહેતીજ નથી.

વાપરી ખાતરી કરવા ખાસ ભલામણ છે.

બાળપોથીથી પાંચમી સુધીના
તેમજ
કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ૧લાનો } ડિક્ટેશન શિક્ષક તૈયાર છે.

બાળવર્ગથી પાંચમા ધોરણ સુધીના દરેક ધોરણના જુદા

મુખગણિત શિક્ષક [તૈયાર છે]

બીજા ધોરણ માટે "અંકગણિતનાં મનોયત્ન" ચાર આના.

ગુજરાતની સા૦ ભૂગોળની
મુંબઈ ઈલાકાની ભૂગોળની
હિંદુસ્તાનની સા૦ ભૂગોળની } "પ્રશ્નોત્તરમાળા"

સુરત જિલ્લાનો નકશો ચાર આના.

સુરત જિલ્લાનો
ચોર્યાસી તાલુકાનો
સુરત શહેરનો } "ભૂગોળ શિક્ષક"

સુંદરજી કૃત નવી પહેલીના અર્થ બે આના.

બાળગરબાવળીની નોટ બે આના.

કૅટલૉગના છાપેલા ફારમો તૈયાર છે.

કર્તા-છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર-સુરત.